

УДК 342.7

Валерій Чорнобук,кандидат юридичних наук,
голова Апеляційного суду АР Крим

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК СКЛАДОВА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА: ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

У статті аналізується взаємозв'язок верховенства права та незалежність правосуддя. Визначаються складові, що впливають на незалежність судової влади. Акцент робиться на фінансову складову. Аналізується міжнародний досвід у частині фінансового забезпечення правосуддя. Визначаються шляхи розв'язання проблеми належного фінансування судових систем окремих держав, що мають подібну з Україною ситуацію. Розглядаються негативні тенденції, притаманні країні у частині належного фінансового забезпечення функціонування судової влади. Пропонуються зміни до чинного законодавства із метою розв'язання проблем фінансування судової влади.

Ключові слова: незалежність правосуддя, фінансування судових систем, верховенство права, фінансове право.

У надзвичайно складних політичних процесах, в яких перебуває Україна в останній час, визначаючи напрям стратегічного інтеграційного розвитку, одним із проблемних питань, що вимагає невідкладного розв'язання, є забезпечення якісного та незалежного правосуддя. Правосуддя, що має забезпечити дотримання прав і свобод людини й громадянина згідно з міжнародними стандартами, які Україна взяла на себе, підписавши та ратифікувавши базові міжнародні конвенції, спрямовані на визнання прав людини як найвищу цінність. На їх розвиток прийнято й ряд договорів та угод, якими визначаються міжнародні стандарти у певних професійних сферах, у тому числі — у сфері правосуддя. В якості прикладу достатньо навести Основні принципи незалежності судових органів, погоджені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН чи Хартією суддів Європи.

Роль судових органів є надзвичайно високою у державі, що керується верховенством права. Тим більше, що саме верховенство права є поняттям, притаманним усім статтям Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Верховенство права є частиною преамбули до Договору про Європейський Союз. При цьому у законодавстві

ЄС верховенство права застосовується у різних значеннях: верховенство права, а також дотримання основних прав, справедливе застосування закону, ефективне здійснення прав, захист законних очікувань, боротьба із корупцією. Як зауважує провідний теоретик М. І. Козюбра, у понятті верховенства права переплітаються наукова істина і цінності добра та справедливості, правові ідеали та практичний юридичний досвід, правові ідеї та правові почуття, досягнення науки та здоровий глузд [1]. Верховенство права як вихідний принцип розбудови правових систем постійно перебуває під поглядом науковців, зокрема В. Б. Авер'янова, С. П. Головатого, Н. М. Оніщенко, М. В. Оніщука, А. О. Селіванова та багатьох інших провідних вчених України. Дослідженню принципу верховенства права присвячено чимало монографій, зокрема «Принцип верховенства права у діяльності держави та в адміністративному праві» за ред. д-ра юрид. наук. В. Б. Авер'янова, в якій надається докринальне тлумачення змісту і значення принципу верховенства права [2].

Верховенство права є гарантом правосуддя, основоположною цінністю у правовій державі. У свою чергу, незалежність судової влади має виступати в якості невід'ємної складової верховен-

ства права. Ів Дутрію, екс-посол Франції в ОБСЄ, державний радник розглядає дану тезу як ідею про те, що судова влада має знаходитися окремо від інших гілок влади. Суди не повинні бути предметом неправильного впливу з боку інших гілок влади, або з боку приватних чи пристрасних інтересів. Судова влада має бути незалежною та безпристрасною. Незалежність означає, що судова влада вільна від зовнішнього впливу і не контролюється іншими гілками влади, особливо виконавчою владою [3]. Така вимога випливає з основоположного демократичного принципу розподілу влади, встановленого Монтеск'є у XVIII ст. Судді не повинні бути предметом політичного впливу або маніпуляцій. Серед різних способів гарантування такої незалежності судової системи (зокрема за допомогою різних способів відбору або обрання суддів, пожиттєвого перебування на посаді тощо), значне місце має відводитися й питанням економічної незалежності.

Незалежність судової влади, у тому числі й у питаннях належного фінансування, постійно перебуває під увагою представників судового корпусу та науковців, у першу чергу, представників наук адміністративного та фінансового права, які здійснювали свої дослідження у частині аналізу функціонування судової влади та здійснення судової діяльності. На підтвердження цього слугують праці В. Д. Бринцева, І. Б. Коліушка, Т. А. Коломонець, Г. А. Кравчука, В. Т. Маляренка, П. С. Пацурківського, В. М. Притики, П. П. Пилипчака, В. С. Стефанюка, Л. А. Савченко, А. О. Селіванова та багатьох інших. Ці питання постійно порушуються на з'їздах суддів, у роботі органів суддівського самоврядування, у зверненнях судової гілки влади до виконавчої та законодавчої відповідно. Водночас вони й доки не знайшли позитивного розв'язання, що викликано не лише важким економічним станом країни, а й недосконалістю законодавчого регулювання відносин у цій сфері. Саме це й пояснює обрання в якості предмета дослідження у даній статті фінансово-правові аспекти незалежності судової влади як складової верховенства права.

Необхідність досягнення незалежно-

сті судовою гілкою влади визнається в якості базових завдань у міжнародних проєктах у сфері верховенства права та захисту прав людини. Зокрема лише Європейська комісія та Рада Європи за останні роки реалізували щонайменше шість таких проєктів. За пріоритетними напрямками у галузі захисту прав людини здійснювалися й проєкти за участі інших донорів, зокрема: розвиток судової системи (USAID), підтримка системи кримінальної юстиції (ОБСЄ, CIDA, SIDA) та доступ до правосуддя (датська програма MATRA, Інститут відкритого суспільства). Це незначний перелік заходів, що реалізовувалися протягом останніх п'яти років в Україні. Подібні проєкти реалізуються й в інших пострадянських країнах (зокрема у Молдові, Казахстані), що спрямовують свої зусилля на розбудову правової держави.

Незалежність визнається передумовою підвищення ефективності судової влади. Одним із вирішальних чинників забезпечення реформування та реальної незалежності судової гілки влади є фінансове забезпечення її діяльності. Останнє ж вимагає постійного вдосконалення механізму фінансування судової системи. Зазначене цілком підтверджується досвідом забезпечення правосуддя в європейському просторі. Адже у державах—членах ЄС рівень фінансування судової влади є достатньо високим: він у цілому варіює від 1 до 2 відсотків (у Португалії, Словаччині та Литві — близько 1 відсотка, в Румунії, Польщі, Словенії та Норвегії — 1,5, в Угорщині — приблизно 2 відсотки держбюджету) [4]. Рівень оплати суддів перевищує середню заробітну плату по країні в три рази і більше. У типовій судовій інстанції в європейських країнах на одного суддю припадає 7—12 чоловік персоналу.

Натомість недостатнє фінансування діяльності судових інстанцій негативно позначається на ефективному функціонуванні судової системи. Проблемами у фінансуванні судових систем стають недостатнє фінансування судових інстанцій; наявність різною у процедурі розробки та подання на затвердження бюджетів судових інстанцій; відсутність об'єктивних і прозорих критеріїв при

розробці бюджетів операційних і капітальних витрат судових інстанцій, заснованих на визначенні потреб організаційного, адміністративного, матеріально-технічного та інформаційного плану, а також на ефективності діяльності; відсутність кількісних і якісних показників обсягу роботи; нераціональне управління фінансами судових інстанцій тощо.

І такий стан притаманний будь-якій країні, в якій спостерігаються труднощі з належним фінансовим забезпеченням. Наприклад, у Молдові, незважаючи на те, що оплата суддів є порівнянною із оплатою в державному секторі, не забезпечується адекватний рівень оплати їх праці, що є чинником, який значною мірою сприяє корупції. Крім того, низька оплата негативно позначається на привабливості цього сектора праці та на можливості залучення мотивованого і кваліфікованого допоміжного персоналу і водночас є чинником, що обумовлює велику плінність кадрів, що негативно впливає на загальний рівень професійної підготовки персоналу судових інстанцій. За таких умов фінансування судової системи неможливим є й збільшення штатів персоналу судових інстанцій.

Розв'язання зазначених проблем здійснюється різними шляхами. Наприклад, у Молдові постановою Парламенту № 39 від 18.03.2010 р. було затверджено Концепцію фінансування судової системи [5]. Зазначена Концепція закріпила вдосконалення існуючого механізму фінансування судової системи Республіки Молдова з метою забезпечення незалежності та підвищення ефективності юстиції в процесі реалізації зобов'язань держави перед Радою Європи та Євросоюзом щодо впровадження міжнародних стандартів у цій галузі.

У Казахстані підвищення потенціалу державних інститутів, що працюють у правовій та судовій сфері, визначено в якості одного із основних завдань, що реалізуються у Проекті ЄС «Підтримка судової та правової реформи у Республіці Казахстан» [6]. Зазначений проект здійснюється протягом 2010—2013 рр. європейським консорціумом на чолі зі Французькою агенцією із міжнародного правового співробітництва JCI спільно з

ICON (Німеччина) та Louis Berger (Франція).

В Україні здійснення правосуддя відбувається на засадах незалежності судової влади, як це визначено Конституцією України. Відповідно до ч. 1 ст. 126 Конституції України гарантується незалежність і недоторканність суддів [7]. Досягнення незалежності, безсторонності та професіоналізму суддів заявлена у Стратегічному плані розвитку судової влади в Україні на 2013—2015 рр. [8]. Серед стратегічних завдань, визначених планом, міститься покращення стану фінансування та ефективне використання ресурсів.

Однак незалежність судової влади має бути не просто гаслом, а й підкріплюватися відповідним політичним та правовим інструментарієм, а також матеріально-технічною базою. Остання має суттєве значення, оскільки гарантування незалежності суддів має відбуватися шляхом створення реальної економічної незалежності судової влади. Йдеться і про матеріально-технічне забезпечення суддів, і гідну оплату праці суддів та працівників апарату судів, і про створення належних умов для учасників процесу.

Відповідно до ст. 130 держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів. Офіційне тлумачення положення ч. 1 ст. 130 було надано у Рішенні Конституційного Суду № 7-рп/2010 від 11.03.2010 р. [9]. Згідно з ним Кабінет Міністрів України зобов'язаний у проекті закону про Державний бюджет України передбачати окремими рядками видатки для кожного суду всіх юрисдикцій і рівнів у достатніх для здійснення правосуддя обсягах, а Верховна Рада України законом повинна визначати такі видатки у Державному бюджеті України.

Статтею 140 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [10] закріплено особливості забезпечення функціонування судової влади, згідно з якою:

1) фінансування та належні умови функціонування судів і діяльності суддів забезпечуються державою відповідно до Конституції України;

2) забезпечення функціонування судової влади передбачає:

— визначення в Державному бюджеті України видатків на фінансування судів не нижче рівня, що забезпечує можливість повного і незалежного здійснення правосуддя відповідно до закону;

— законодавче гарантування повного і своєчасного фінансування судів;

— гарантування достатнього рівня соціального забезпечення суддів.

У свою чергу, Бюджетним кодексом України визначено, що судова гілка, нарівні з законодавчою й виконавчою владою, наукою, правоохоронними органами тощо, фінансується за рахунок коштів Державного бюджету. У Законі України «Про судоустрій і статус суддів» визначено, що функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності судів здійснюють: Конституційний Суд України, Верховний Суд України, вищі спеціалізовані суди та Державна судова адміністрація України щодо фінансового забезпечення діяльності всіх інших судів.

Разом із тим, законодавством не закріплено механізми фінансової незалежності судової влади. Адаже незалежно від того, які показники надаються зазначеними вище головними розпорядниками, які представляють судову гілку влади, вони скорочуються на стадії складання та розгляду проекту Державного бюджету. При цьому судова влада позбавлена реальних важелів впливу на поновлення зазначених показників. Оскільки, на відміну від багатьох держав (наприклад, Швейцарія, Литва тощо), де судові органи мають можливість представляти парламенту свої бюджети та обстоювати розмір бюджетного фінансування, в Україні таке право у судових органів будь-якого рівня відсутнє. І ні в бюджетному, ні в спеціалізованому законодавстві, що визначає статус суддів, не закріплено обов'язкову участь у формуванні бюджетних пропозицій та прийнятті бюджету Верховною Радою України представників судової влади.

В якості останніх багато хто називає представників Ради суддів України, під керівництвом якої має здійснюватися діяльність всіх органів судової влади що-

до зміцнення незалежності судів і суддів. Зазначений висновок впливає з п. 5 ст. 127 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», згідно з яким Рада суддів України розробляє та організовує виконання заходів щодо забезпечення незалежності судів і суддів. Діяльність органів судової влади із запобігання впливу, тиску або втручання в діяльність судів і суддів демонструє, що суддівське самоврядування є однією з гарантій забезпечення самостійності судів та незалежності суддів. При цьому зміцнення незалежності судів, суддів, захист від втручання в їхню діяльність є завданням суддівського самоврядування.

З іншого боку, хоча чинне законодавство прямо не передбачає наділення будь-якого органу суддівського самоврядування повноваженнями обов'язкової участі у формуванні бюджету, проте закон не забороняє органам суддівського самоврядування брати участь у даному процесі. Так, згідно з ч. 2 ст. 118 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено, що конференція суддів відповідних судів обговорює і вирішує питання щодо фінансування та організаційного забезпечення діяльності відповідних судів, заслуховує з цих питань інформацію представників Державної судової адміністрації України. Водночас, як зазначають міжнародні експерти, практики позитивного використання радами суддів спеціалізованих судів зазначених повноважень, на жаль, ще не існує. При цьому більшість експертів визнає недостатність фінансового та матеріально-технічного забезпечення державою судової системи як головну проблему для утвердження незалежності судів та суддів в Україні [11].

Слід зазначити, що, незважаючи на постійні звернення представників судової влади до Уряду щодо необхідності зміни звичного порядку фінансування судових органів за залишковим принципом, позицію Президента України та його відповідні доручення Кабінету Міністрів України щодо необхідності забезпечити належне фінансування судової системи, рівень фінансування судів, особливо місцевих та апеляційних, залишається неприпустимо низьким. На відміну від правоохоронних органів, фінан-

сування яких в останні роки є на порядок вищим у порівнянні з фінансуванням судової гілки влади у цілому, навіть у нинішніх умовах вкрай складної економічної ситуації.

Рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення судів в Україні має бути не найнижчим, як сьогодні, а на порядок вищим у порівнянні з іншими органами державної влади. Особливої уваги щодо поліпшення умов перебування громадян та забезпечення елементарних норм потребують апеляційні та місцеві загальні суди. Згідно з розрахунком на 2014 р. загальна потреба бюджетних призначень для забезпечення судової діяльності розрахована ДСА України у розмірі 10541,1 млн грн, що перевищує бюджетні призначення 2013 р. на 6137,537 млн, або у 2,4 разу. Так, лише загальна сума, необхідна у 2014 р. для виплати заробітної плати, сягає 6560,2 млн грн, що перевищує бюджетні призначення 2013 р. на 3171,3 млн, або у 1,9 разу [12]. Натомість наприкінці поточного року постало питання про необхідність звернення до органів законодавчої та виконавчої влади із пропозиціями щодо збільшення видатків на оплату праці судам загальної юрисдикції у 2013 р., оскільки бюджетні призначення останніх трьох місяців не покривають їх потреби (до кінця року не вистачає 912,7 млн грн).

Слід зауважити, що проблема фінансування судових органів за залишковим принципом залишається впродовж усіх років існування сучасної української держави. Без її кардинального вирішення неможливо забезпечити належний рівень незалежності судової влади, обмеження зовнішнього впливу на процес правосуддя. Адже якщо керівники судових органів вимушені звертатися за допомогою у вирішенні питань матеріального забезпечення до органів місцевої влади та благодійників, досягнення незалежності та неупередженості правосуддя буде далекосяжною мрією, на що звертають увагу й експерти [13].

Якщо на практиці реалізовувати принципове положення про рівність законодавчої, виконавчої та судової гілок влади в демократичному суспільстві, то постає питання про необхідність надання

судовій владі законодавчо закріпленої можливості самостійно звертатися до парламенту з пропозиціями щодо формування бюджету судової системи або зі своїми зауваженнями до проекту бюджету, підготовленого виконавчою владою. Ці пропозиції або зауваження мають обов'язково обговорюватися парламентом під час розгляду проекту бюджету на наступний рік. Це прийнята у світі практика, яка зарекомендувала себе, і яка має нарешті бути запроваджена й в Україні. Про що також неодноразово говорили представники судової влади [14].

Крім того, останніми роками спостерігаються намагання центральних органів виконавчої влади фінансувати суди за рахунок коштів, отриманих в якості судового збору та зарахованих до спеціального фонду Державного бюджету України, зменшуючи при цьому фактичні витрати з основних фондів бюджетного фінансування судової системи. Незважаючи на те, що зазначена практика суперечить ст. 9 Закону України «Про судовій збір» [15], в якій чітко визначено цільове призначення надходжень від судового збору. Адже згідно з останньою кошти судового збору спрямовуються на забезпечення здійснення правосуддя, зміцнення матеріально-технічної бази судів, включаючи створення та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційної системи, веб-порталу судової влади, комп'ютерних локальних мереж, сучасних систем фіксування судового процесу, придбання та обслуговування комп'ютерної і копіювально-розмножувальної техніки, впровадження електронного цифрового підпису (ч. 2 ст. 9). Керівник ДСА України визнає залучення коштів судового збору на фінансування видатків на оплату праці як основну загрозу для судової системи в наступному році. «У такому разі ми втратимо той ресурс, який у нас з'явився в цьому році на розвиток судової системи» [16]. Із метою розв'язання даної проблеми необхідним виглядає внесення змін до законодавства, що регулює судовий збір, у частині чіткого визначення цільового спрямування судового збору — на матеріальне забезпечення судочинства та фінансування необхідних послуг, аби таким чином уникнути можливості використовувати

кошти від судового збору на виплату суддівської винагороди та оплати праці. Цільове спрямування судового збору на матеріальне забезпечення судочинства є типовою для даного виду неподаткового платежу. Використання його на інші цілі може відбуватися хіба що за надзвичайних обставин, з метою покриття касових розривів, і жодною мірою не мати постійного характеру.

В якості прикладу такої обставини можна навести практику США, де внаслідок призупинення роботи уряду було зупинено й фінансування бюджетних виплат. Верховний суд США та федеральні суди взяли на себе зобов'язання здійснювати свої функції із 1 жовтня (тобто з моменту зупинення) до 17 жовтня, у період відсутності бюджетного фінансування, за рахунок коштів, отриманих у результаті збору судових мит, а також асигнувань, не обмежених терміном використання. Водночас судовою владою було визнано, що «характер функціонування

судів буде істотно відрізнятися від звичного». Міністерством юстиції США було, зокрема, рекомендовано федеральним суддям «скоротити або призупинити розгляд ряду справ у рамках цивільного судочинства в тих випадках, коли цей захід не спричинить нанесення збитку здоров'ю або майновим інтересам тієї або іншої особи» [17].

Все вищенаведене дозволяє зробити узагальнюючий висновок про необхідність внесення змін до Бюджетного кодексу України із метою закріплення за судовою владою права на формування власного бюджету та участі на рівних із виконавчою владою засадах в усіх стадіях бюджетного процесу, у тому числі — в процесі обговорення та прийняття закону про Державний бюджет України. Необхідним є й чітке визначення цільового спрямування коштів судового збору, який не може використовуватися на виплату суддівської винагороди та оплати праці апарату судів.

ПРИМІТКИ

1. Козюбра М. І. Права і свободи людини і громадянина в умовах становлення правової держави в Україні / М. І. Козюбра // Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К. : Наукова думка, 2007. — С. 20.
2. Принцип верховенства права у діяльності держави та в адміністративному праві / відп. ред. В. Б. Авер'янов. — К. : Конус-Ю, 2008. — 314 с.
3. Дутрио Ів. Верховенство права и независимость судебной власти как необходимое условие для дальнейшего привлечения международных инвестиций / Ив Дутрио // Зангер (РК). — 2013. — № 1. — С. 4—7.
4. Постановление Парламента Республики Молдова «Об утверждении Концепции финансирования судебной системы» № 39 от 18.03.2010 г. // Monitorul Oficial. — 2010. — № 72—74. — Ст. № 205.
5. Там само.
6. Проект ЕС «Содействие судебной и правовой реформе в Республике Казахстан» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.judicialproject.kz/.
7. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1996. — № 30. — Ст. 141. — Зі змінами, внесеними Законом № 2952-VI від 01.02.2011 р. // ВВР. — 2011. — № 10. — Ст. 68.
8. Стратегічний план розвитку судової влади в Україні на 2013—2015 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : court.gov.ua/userfiles/Strateg%20plan.doc?.
9. Рішення Конституційного Суду № 7-рп/2010 від 11.03.2010 у справі № 1-3/2010 за конституційними поданнями Вищого господарського суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 130 Конституції України (справа про фінансове забезпечення діяльності судів) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-10>.
10. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р. № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2010. — № 41—42, № 43, № 44—45. — Ст. 529 (зі змінами).
11. Моніторинг стану незалежності суддів в Україні — 2012 // Вісник Центру суддівських студій. — 2012. — С. 13.

12. Гайдіна Ю. Чи знайдеться потребам місце в бюджеті? [Електронний ресурс] / Ю. Гайдіна. — Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/41935-golova_dsau_zaluchennya_koshtiv_sudovogo_zboru_na_finansuvan.html.

13. Моніторинг стану незалежності суддів в Україні — 2012 // Вісник Центру суддівських студій. — 2012. — С. 14.

14. Ханова Р. Особливості фінансування судової влади в Україні [Електронний ресурс] / Р. Ханова. — Режим доступу : <http://uajudges.org.ua/wp-content/uploads/2012/09/Osoblivosti-finansuvannya-sudovoyi-vladi-v-Ukrayini.pdf>.

15. Закон України «Про судовий збір» від 8 липня 2011 р. № 3674-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2012. — № 14. — Ст. 87 (зі змінами).

16. Гайдіна Ю. Зазнач. праця.

17. Американские федеральные суды изыскали средства для продолжения [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.swissinfo.ch/rus/detail/content.html?cid=37091820> 11.10.2013 — 08:44.

Чернобук Валерий. Независимость судебной власти как составляющая верховенства права: финансово-правовые аспекты.

В статье анализируется взаимосвязь верховенства права и независимость правосудия. Определяются составляющие, влияющие на независимость судебной власти. Акцент делается на финансовую составляющую. Анализируется международный опыт в части финансового обеспечения правосудия. Определяются пути решения проблемы надлежащего финансирования судебных систем отдельных государств, имеющих сходную с Украиной ситуацию. Рассматриваются негативные тенденции, присущие стране в части надлежащего финансового обеспечения функционирования судебной власти. Предлагаются изменения в действующее законодательство с целью решения проблем финансирования судебной власти.

Ключові слова: *независимость правосудия, финансирование судебных систем, верховенство права, финансовое право.*

Chornobuk Valery. Independence of the judiciary as part of the rule of law: the financial and legal aspects.

This article analyzes the relationship of the rule of law and independence of judiciary. Identify the components that affect the independence of the judiciary. The focus is on the financial aspect. The international experience analyzes of the financial security of justice. The ways of solving the problem of adequate funding for the judicial systems of certain states that have a similar situation with Ukraine. We consider the negative tendencies inherent in the country in terms of the proper functioning of the financial security of the judiciary. Proposed changes to the current legislation in order to solve the problems of financing the judiciary.

Key words: *independence of the judiciary, the financing of the judicial systems, the rule of law, financial law.*